

Despre Familia Rațiu de Noșlac (Nagylak)

Istoria Familiei Rațiu este strâns legată de istoria medievală a comunei Noșlac. Prima atestare documentară a comunei a avut loc acum mai bine de 700 de ani, în anul 1298.

Familia Rațiu (*aka Raț, Rác* în ungurește sau *Ratz* în germană) de Nagylak, familie ridicată din vrednici nobili de țară români, dăinuie în Transilvania de peste 700 de ani.

Legenda ne spune că cei mai îndepărtați precursori ai familiei Rațiu au coborât la începutul sec. al XIII-lea din Munții Apuseni, pe valea Someșului și s-au împământănit la Gilău.

Documente istorice consemnează că în anul 1298, **Micu**, banul Gilăului, Lonei și Feneșului Săsesc (Florești, jud. Cluj), aflat în conflict cu sașii din zonă, a fost strămutat la 13 ianuarie la Nagylak (Marosnagylak, Grosshaus, Noșlac), pe pământurile de pe malul stâng al văii Mureșului, la gura de vărsare a râului Arieș.

În anul 1332, 16 mai, la Deva, **Indrei** urmaș al banului Micu a fost atestat ca nobilis și stăpân de pământ la Nagylak de către voievodul Transilvaniei Thomas Szechenyi. În timpul domniei împăratului Sigismund de Luxemburg, (rege al Ungariei din anul 1387 și împărat al Germaniei din anul 1411), croații și sârbii din sudul Ungariei s-au răsculat și s-au alăturat otomanilor. Regele a reacționat, a convocat Dieta la Turda și a cerut nobilimii să pregătescă o campanie de înăbușire a revoltei. Legenda spune că în această campanie antiotomană a luat parte și Toma din Nagylak (Noșlac), nepotul lui Indrei de Nagylak, care s-a înrolat ca și cruciat împreună cu „banderiu” său sub stindardul nobililor din Scaunul Secuiesc al Arieșului. După reîntorcerea din campanie, în anul 1394, regele Sigismund de Luxemburg le-a mulțumit nobililor pentru intervenția lor și i-a recompensat pe cei care s-au distins în luptă. Printre aceștia s-a aflat și urmașul lui Indrei de Nagylak, **Toma**, care a fost reînobilat cu titlul „de Nagylak” pentru bravură în luptele din regiunea locuită de „ratz/rác (croați)”. Vecinii i-au atribuit porecla „Rác”, sinonim pentru „croatul/sârbul” (hrvac) și astfel s-a format numele de familie, Rác de Nagylak, (apoi Ratz, Raț, Rațiu). Membrii familiei aflați în slujba principilor Transilvaniei s-au răspândit îndeosebi în comitatul Alba Inferioară. Ulterior membrii familiei au primit diferite titluri nobiliare cu predicatul: de Tövis (Teiuș), de Galgó (Gâlgău, jud. Sălaj), Rác I. – XIX., Nagylak (Noșlac), Kisfalud (Micești, jud. Alba), Mehadia ș.a.

În anul 1578 la Viena, **Petru Rác**, descendent al lui Toma Rác de Nagylak, a fost înobilat de către împăratul Rudolf al II-lea cu titlul de Rác I., pentru merite militare și diplomatice.

În anul 1625, 25 mai, la Alba Iulia, principele Gabriel Bethlen îl reînobilează cu titlul de Nagylak pe **Ștefan Rác** descendent al familiei Racz de Nagylak. Acesta este strămoșul direct al familiei Rațiu din Turda, existente și azi, una dintre cele mai vechi familii nobiliare românești de pe teritoriul Transilvaniei.

Din cauza unor conflicte dintre familiile princiare, în anul 1653 principele Gheorghe Rákóczi II. retrage familiei diploma nobiliară, aceasta este alungată din Noșlac iar pământurile confiscate și dăruite contelui Dobay. Urmașul lui Ștefan, **Vasile Rác** și cei doi copii majori, Vasile și Ioan se refugiază la rudele din Teiuș unde cei doi frați mai mari intră în serviciul militar al principelui.

Ulterior Vasile Rác împreună cu cel de al treilea fiu, minor, **Coman**, s-au stabilit la Turda, iar diploma nobiliară a fost reînnoită de către principele Mihai Apafi I în anul 1680. Datorită acestui fapt familia a putut să se așeze definitiv la Turda, oraș nobiliar unguresc, în care conform regulilor medievale erau admise doar familiile care dețineau diplome nobiliare. Familia Rațiu de Noșlac a rămas singura familie veche nobiliară românească din Turda până în ziua de azi, celelalte s-au maghiarizat și au dispărut din istorie. Ulterior conform cutumelor medievale și membrii familiei Rațiu au trebuit periodic să-și dovedească nobilitatea.

În anul 1768 descendenții lui Coman Rác de Nagylak stabiliți în Turda, depun cererea de atestare nobiliară ca urmași ai lui Vasile Rác reînobilat la 1680.

În anul 1782 Ștefan, Toader și Florea sunt confirmați ca descendenți ai lui Vasile Rác de Nagylak de către Tabla Nobililor Turda care eliberează la 2 august „Atestatul Nobiliar”.

În anul 1820 numele **Rațiu** este introdus pentru prima dată de către Basiliu Rațiu prin transcrierea în grafie latină a numelui Rác/Ratz.

În anul 1821 descendenții lui Vasile Rác de Nagylak, membri ai familiei Rațiu, sunt confirmați ca locuitori cu drepturi depline de către Tribunalul Comitatului Turda conform procesul verbal nr. 9963.

În anul 1828 jurisconsultul Comitatului Turda în aplicarea Ordinului nr. 11037 din 30 iunie, emis de către Directoratul Suprem al Consiliului Regesc al Ardealului, intentează membrilor familiei Rațiu proces de validare a diplomei cu predicatul „de Nagylak”.

În anul 1829 prin Sentința din 1 aprilie a Tribunalului Comitatului Turda, **Vasile/Basiliiu, Indrei** (stră-străbunicul autorului), **Grigore** (tatăl Dr. Ioan Rațiu), **Ioan** (stră-străbunicul politicianului Ion Rațiu), **David, Demetriu și Matei, fii lui Gligor Rațiu**, urmași autentici ai familiei Rácz de Nagylak, reînnobilată în anul 1680 de către Principele Mihai Apafi I., sunt nominalizați ca locuitori cu drepturi nobiliare depline.

În decursul timpului familia Rațiu de Noșlac prin membrii ei de seamă s-a remarcat în viața socială, culturală, religioasă, națională și politică. Dintre aceștia au făcut parte:

- Basiliu Rațiu (1783, Turda-1870, Blaj), pașoptist, preot, profesor, protopop, canonic, prepozit capitular de Alba Iulia și Făgăraș, rector al Seminarului diecesan din Blaj, ctitorul bisericii familiei din Turda, 1839, fondatorul Eforiei din Turda, 1866, semnatar al Pronunciamentului de la Blaj, 1868;

- Ioan Rațiu (1828, Turda-1902, Sibiu), nepot de frate al lui Basiliu Rațiu, pașoptist, avocat, politician, unul din principalii autori ai Memorandului, președinte al Partidului Național Român, martir al familiei;

- Nicolae Rațiu (1856, Turda-1932, Turda), strănepot al lui Basiliu Rațiu, vice-protopop greco-catolic de Turda, profesor;

- Augustin Rațiu (1884, Petreștii de Sus-1970, Turda), fiul lui Nicolae Rațiu, avocat și decan al Baroului Turda, deținut politic, martir al familiei;

- Ion Rațiu (1917, Turda-2000, Londra), fiul lui Augustin Rațiu, politician, scriitor, om de afaceri, filantrop, fondator al Uniunii Mondiale a Românilor Liberi, 1984 și al Fundației Familiei Rațiu, 1978;

- Mircea-Dimitrie Rațiu (1923, Turda-2011, Turda), fiul lui Augustin Rațiu, profesor, inginer, om de știință și cultură;

- Liviu Cigăreanu (1875, Turda-1952, Văcărești), strănepot al Dr. Ioan Rațiu, om politic, avocat, decan al Baroului Timiș, prefect al Județului Timiș-Torontal, deținut politic, martir al familiei;

- Ioan Mezei Câmpeanu (1841, Turda-1919, Budapesta), nepot al Dr. Ioan Rațiu, jurist de excepție, consilier (judecător) la Înalta Curte de Casație și Justiție Regală (Kúria) din Budapesta;

- Iuliu I. Mezei Câmpeanu (1881, Turda-1943, Cluj), fiul lui Ioan Mezei Câmpeanu, avocat, diplomat;

- Coriolan Sabău (1897, Turda-1974, Lupșa, jud. Alba), strănepot al Dr. Ioan Rațiu, protopop greco-catolic de București și Turda, (*aka părintele Lani*), deținut politic, martir al familiei;

- Mircea N. Sabău (1934, Turda-2009, Chicago), nepot al protop. Sabău, profesor, fizician, om de știință și cultură;

- Viorel V. Tilea (1896-1972), nepot direct al Dr. Ioan Rațiu, politician, om de afaceri, diplomat, scriitor.

Bibliografie recomandată:

1. Augustin Rațiu, *Sentința Tribunalului Comitatului Turda, 1 Aprilie 1829*, ziarul „Turda”, Nr. 34, 24 August 1924.

2. Augustin Rațiu, *Pro Memoria - genealogia familiei Rațiu*, ziarul „Arieșul”, Nr. 34, 19 August 1928.

3. Familia Rațiu, http://ro.wikipedia.org/wiki/Familia_Ra%C8%9Biu

4. *Istoria Familiei Rațiu*, broșură redactată de Centrul Rațiu pentru Democrație Turda, Editura RH Printing, București, 2010.

5. Ioan Georgescu, *Dr. Ioan Rațiu (1828-1902)*, Tipografia „Foaia Poporului, Sibiu, 1928.

6. Ioan Gheorghe Rațiu, *Biserica Greco-Catolică din Teiuș*,

<http://www.biserici.org/index.php?menu=BI&code=2718> ;

http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_Greco-Catolic%C4%83_din_Teiu%C8%99

7. Ioan Gheorghe Rațiu, *Biserica Rățeștilor din Turda Veche*,

http://ro.wikipedia.org/wiki/Biserica_R%C4%83%C8%9Be%C8%99tilor_din_Turda ;

<http://www.biserici.org/index.php?menu=CU&code=17420>

8. Ioan Gheorghe Rațiu, *Biserica Greco-Catolică din Teiuș „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului”*. *Biserică medievală românească, Ctitorie a familiei nobiliare Rațiu (Rácz, Ratz), Eseu documentar*, Editura Universității Transilvania, Brașov, 2012, <http://dspace.bcueluj.ro/handle/123456789/40614>

9. Nicolae Josan, *Un bărbat pentru istorie-Dr. Ioan Rațiu*, Editura Progresul Românesc, București, 1992.

10. Mircea Dimitrie Rațiu, Ioan Gheorghe Rațiu, *In memóriam BASILIU RAȚIU de NOȘLAC (25 Dec. 1783-12. Dec. 1870)*, http://www.observatorul.com/articles_main.asp?action=articleviewdetail&ID=9548

Ioan Gheorghe Rațiu, Brașov